

LIESBETH ZIEDSES DES PLANTES

Het huis op de heuvel

ROMAN

Eerder verschenen
Hoe laat is de tijd (poëzie)

Copyright © 2017 Liesbeth Ziedses de Planten

ISBN 978-90-822751-2-4

NUR 301

liesbethziedses@gmail.com

Liefde houdt niet op
waar het leven eindigt.

INHOUD

I	HET HUIS OP DE HEUVEL	9
II	IN NEDERLAND	45
III	VERWIJDERING	83
IV	BEVINDINGEN EVA	117
V	MIJN VERLIES	137
VI	EVA IN AMSTERDAM	181
VII	BOEDAPEST	206
VIII	TERUG	243

HET HUIS OP DE HEUVEL

Het begon te regenen. Ik stond naast het bord, dat de makelaar midden op het grasveld had geplant. Het liefst had ik het uit de grond getrokken en de weg op gesmeten, maar ik ramde er alleen tegenaan. Zo! Nu stond het scheef en kon iedereen zien hoe belachelijk het was. Te koop! Ons huis! Ik zuchtte. Door het te verlaten hadden we ons recht verspild.

Wij waren in dit huis de warme bekleding geweest, die door de gebeurtenissen was losgerukt en zich in flarden had verspreid. Ik kwam zo nu en dan aanwaaien om me te laven aan alles wat me herinnerde aan het leven in dit huis, toen Eva er nog was. Eva. Bij het uitspreken van haar naam verscheen er een lach op je gezicht.

Twaalf jaar geleden, na de Hongaarse opstand was zij als tienjarig kind naar Nederland gestuurd. Wij hadden haar opgehaald. Ik weet nog hoe we naar huis reden, terug naar Bloemendaal. Het was in het voorjaar van 1957. De lage zon scheen door de voorruit naar binnen. Pappa en Mamma wendden hun gezicht zo nu en dan naar elkaar toe om iets te zeggen. In het lage strijklicht waren hun hoofden

net kopjes van twee vogels die in de avondstilte om zich heen keken. Eva en ik zaten met ons tweeën op de achterbank. Ik had mijn rechter arm door de hare gestoken en hield haar hand vast. Ik kneep er zacht in. Mijn zus. Met trots keek ik naar haar op. Zij keek uit het raampje. Het landschap, dat voorbij gleed, was vast anders dan in Hongarije. Ik pakte twee toffees uit mijn jaszak, speciaal meegenomen voor onderweg, en stopte er één in haar hand. Zij glimlachte zonder me aan te kijken. Ik hoorde ook haar papiertje knisperen en zag hoe ze de toffee langzaam in haar mond stak. Hoopvol begon ik op de taaie toffee te kauwen. Zij kauwde niet.

Nadat we over de steile oprijlaan omhoog gereden waren, stapte ik opgewonden uit de auto. Eva stond al buiten en keek met opgeheven hoofd om zich heen. Ze was fors, statig en tegelijkertijd kwetsbaar. Haar houding straalde iets gereserveerds uit. Geen verlegenheid, eerder iets zelfbewusts. Op school had je ook van die kinderen die niemand nodig leken te hebben, zodat iedereen achter hen aanliep en zij het voor het kiezen hadden. Maar hier thuis viel niet veel te kiezen. Toen we bij elkaar stonden, moest ik tegen haar opkijken, want zij was zeker een hoofd groter, al scheelden we maar twee jaar. Door haar lange jas leek ze ouder dan ze was. Ik voelde me net een kind tegenover een volwassen vrouw. Vol bewondering keek ik naar haar zwarte, springerige haar, dat voortdurend leek te

bewegen. Haar donkere ogen – ik kon niet zien wat voor kleur ze precies hadden – schitterden zo, dat het net was alsof ze iets voor me in petto had.

Voor we aan tafel gingen liet ik haar ons huis zien. We gingen naar Pappa's werkkamer met duizenden boeken langs de muren, met röntgenapparatuur waar we niet aan mochten komen en met statieven op de grote tafel, waar schedels in verschillende standen op bevestigd waren. Door hun grote holle ogen en uitstekende jukbeenderen leken ze op de oude vrouwtjes, die ik wel eens door het dorp zag lopen. Hun kunstgebitten deden denken aan de lange tanden van deze schedels. Ik streelde ze met mijn vingertoppen. Ik hield van de schedels, die stralend naar mij lachten. Net als de oude vrouwtjes in het dorp. 'Ze leven niet meer. Voel maar.' Eva haalde mijn hand er vanaf. Ik nam haar mee naar een zijdeur en trok die open. Het was even zoeken naar het lichtknopje. We kwamen in een kleine kamer zonder ramen, de donkere kamer waar Pappa zijn foto's ontwikkelde. Er hing een nare, zure lucht. Geen ruimte om lang te blijven. Ik wilde haar nog even vertellen hoe dat ontwikkelen in zijn werk ging ging, want dat had Pappa mij laten zien. Je doopte een fotorolletje, waar alleen wat donkere vlekken opzaten, in een vloeistof en langzaam maar zeker kwam er een plaatje op tevoorschijn. Dit toveren leek extra geheimzinnig in de halfduistere ruimte, die nauwelijks verlicht werd door het

zwakke schijnsel van een rode lamp. Maar Eva keerde zich om en liep het kamertje uit. Ik kwam achter haar aan. Licht uit en deur weer dicht. Terug in de werkkamer liep ik naar het raam en schoof het helemaal omhoog. Ik liet me op mijn knieën zakken en stak mijn hoofd zover mogelijk naar buiten. De frisse lucht en de vogelgeluiden lieten me diep zuchten. Eva kwam naast me zitten en boog zich ook uit het raam. We keken allebei naar een groep spreeuwen, die krijsend met elkaar vchten in de eikenboom voor het huis. We zagen ook hoe een buurtbewoner beneden op de weg met zijn solex omhoog reed. Door bij te trappen haalde hij het maar net. Als ik in de tuin speelde en hem aan hoorde komen, rende ik onze heuvel af om hem een zetje te geven.

Terwijl ik daaraan dacht, hoorde ik hoe Mamma beneden op de gong sloeg. Ik kwam weer overeind en Eva kwam naast me staan. Ze glimlachte, maar zei niets. Zou het haar tegenvallen? Die gedachte onderdrukte ik onmiddellijk. Natuurlijk moest je wennen als je ineens bij vreemde mensen in huis kwam. Als we maar aardig genoeg waren, zou ze zich gauw genoeg thuis voelen. Ze leek me geen type om veel vriendinnen te hebben. Eerder één enkele hartsvriendin, met wie ze alles deelde.

‘Kom we gaan eten.’

‘Lekker!’ Ze sprak al een beetje Nederlands. Daar had haar vader haar mee laten beginnen, zodra hij wist dat ze bij ons kon komen. Ik pakte haar hand en nam haar mee

naar de gang. Terwijl we de trap afholden, hoopte ik maar dat ze ons eten lekker vond. We zaten met ons vieren aan de ronde tafel. Eva zat tussen Mamma en mij in. We aten gegratineerde aardappels, spinazie met plakjes ei en kabeljauw. Het lekkerste van alles was die botersaus met een beetje citroen erdoor. Toen Mamma ons allemaal op had geschept en we begonnen te eten, zag ik vanuit mijn ooghoek dat Eva druk bezig was haar aardappels fijn te prakken en de spinazie met ei en de vis er doorheen te mengen tot het één grote stampot was. Dat kon nergens meer naar smaken.

‘Vind je dat lekker zo?’ Ik vond het verdrietig voor Mamma, die zo haar best had gedaan om na zo’n spannende reis nog iets smaakvol op tafel te zetten. Mamma lachte en pakte de juskom, schepte er een volle lepel saus uit en duwde die met de onderkant in Eva’s stampot, zodat er een kuiltje ontstond dat met saus werd gevuld. Eva keek mijn moeder dankbaar aan en begon voorzichtig langs de rand van het kunstwerk te eten om het vijvertje zo lang mogelijk in tact te laten. Waarom hadden ze mij geleerd: alleen prikken, niet prakken?

Na tafel gingen we naar boven. Eva had een eigen kamer. Maar dat vond ik te ver weg, ook al sliepen we allebei op de zolderverdieping. Ik liep haar kamer in, trok haar bed van de muur en wees in de richting van mijn kamer. Zij begon enthousiast mee te trekken. Na een hoop

geschuif en gestommel stond ook haar bed op mijn kamer. Ik ging op de rand van haar bed zitten uitblazen en zag hoe Eva naar het raam liep, van waaruit je de zon kon zien ondergaan tussen de bladeren van de oude beuk. Hun schaduwen bewogen als vormeloze vlekken langs de muur heen en weer. Over de door mij gemaakte tekeningen van dieren, die met de schaduwen mee leken te bewegen. Een schimmenspel waar ik 's avonds mijn blik niet vanaf kon houden, in de ban van mijn eigen fantasie. Soms werden de beelden zo bedreigend door hun onvoorspelbare vormen en bewegingen, dat ik mijn paniek bedwong door de gordijnen te sluiten.

Ik stond op en nam Eva mee naar haar kamer om samen haar koffer en tassen te versjouwten, zodat we één ruimte deelden. Toen de kamer opnieuw was ingericht, liep ik naar mijn kast.

‘Kijk, domino.’ Ik haalde het spel tevoorschijn en legde de doos met stenen op tafel. Meteen stond Eva op van haar bed en legde de doos weer in de kast. Ze haalde een pakje uit haar koffer en gaf dat aan mij.

‘Muziekkwartet,’ zei ze. Ik maakte het open en spreidde het spel uit om de plaatjes te bewonderen. Maar Eva schoof de kaarten weer in elkaar, maakte er twee stapels van en begon ze te schudden.

‘Nou goed,’ stamelde ik. ‘Deel jij maar.’ Ik vroeg me af of ze wel tegen haar verlies zou kunnen.

Toen we naar bed gingen, bespiedde ik haar bij het uitkleden. Zou ze al een beetje borsten hebben? Ze was zo ouwelijk. Maar voor ik goed en wel een blik op haar geworpen had, schaamde ik me al. Haar naar mijn kamer slepen en dan nog begluren ook. Snel trok ik mijn kleren uit, schoot in m'n pyjama en begon uitvoerig mijn tanden te poetsen. In de spiegel zag ik dat zij zich al had omgekleed.

Die avond kwam Mamma ons een extra keer welterusten zeggen. Eerst kwam ze bij mijn bed. Zij kustte me en stopte me onder. Ze duwde de zijkanten van m'n kussen naar elkaar toe en deed de deken daar overheen, zodat ik in een kuiltje lag. 'Slaap maar lekker!' Met een ruk veerde ik overeind en klemde mijn armen om haar hals. 'Nog één kus.' Ik hield haar zo lang mogelijk vast. Mamma knuffelde me nog eens extra. Na mij was Eva aan de beurt en met haar was ze wel twee keer zo lang bezig. Het slaapliedje zong ze nu op de rand van háár bed. Natuurlijk voor ons allebei. Daarna liep ze naar de deur en deed het licht uit. Ik bleef met open ogen liggen en hoorde hoe de deur dicht ging. Geen geluid op de gang. Mamma moest nog achter de deur staan. Zou ze nog terugkomen? Ik wachtte, maar de deurknop zweeg. Er was niets te horen, totdat de trap treden met hun gekraak verrieden dat Mamma naar beneden liep.

Ik verliet het grasveld en liep omhoog naar het hoogste punt van de tuin. Daar hadden wij, toen Eva bijna een jaar bij ons was, van een oude wasbak een kleine vijver gemaakt met een echt fonteintje, dat net een pingpongballetje in de lucht kon houden. Het water daarvoor werd aangevoerd door een lange tuinslang, die buiten op een kraan was aangesloten. Als één van ons de tuinkraan opendraaide, moest de ander het balletje op de juiste manier in de straal leggen. Die twee handelingen moesten we zorgvuldig op elkaar afstemmen. Een operatie die nogal eens mislukte. Ik hoor ons nog:

‘Draai die kraan open!’ riep Eva stampvoetend.

‘Dat doe ik toch!’

‘Ja, niet zover.’

‘Nou, doe het dan zelf, als jij het zo goed weet.’

‘Jij wilde het met z’n tweeën doen.’

Als het niet lukte lag dat natuurlijk aan de jongste van de twee, dat begrijpen jullie. Het vijvertje was nauwelijks zichtbaar door de omringende floxen en de woekerende lelietjes van dalen, die met hun pittige geur de weemoedige lucht van de floxen overtroefden. In elk geval kon je niet meer te zien dat er een wasbak ten grondslag aan het vijvertje lag. Het had een natuurlijke bron kunnen zijn, ontsproten aan het inwendige van de eeuwenoude heuvel.

Ik slenterde verder en kwam op het pad dat langs de grens van onze tuin liep. Een smal, uitgesleten paadje, dat

van de heuvel weer langzaam naar beneden liep. Aan beide zijden groeide pluimgras. Wie zouden daar allemaal gelopen hebben, dat het zo diep was uitgesleten? De vorige bewoner, een oude professor, zou een atleet geweest moeten zijn om het met zijn voetsporen zo uit te hollen. Hij mocht dan Holleman heten, maar ik stelde me hem toch eerder gebogen over de boeken voor dan rennend door de tuin. Misschien kwam het door de herten. Die kwamen zich dagelijks te goed doen aan de met zorg gekweekte rozen. Rechts van het pad kon je in de verte door een bos van jonge esdoorns ons huis maar net ontwaren. En links, aan de andere kant van de vlierstruiken, was een puntje van het rieten dak van onze burens te zien. De regen was opgehouden. Ik wilde op de hoge rand naast het pad gaan zitten. Het was mijn favoriete plek in de tuin waar ik me koesterde in het licht, met de bescherming van het bos in de rug. Het rook naar de vlierbessen, die smeekten om geoogst te worden. Maar er was niemand meer om er vlierwijn van te maken. Ik plukte een paar bossen pluimgras, dat het hele jaar door dezelfde kleur en dichtheid behield. Dat deed ik altijd als ik daar ging zitten. Zo zat je zacht en droog.

Het was een tijdloze ruimte, waarin je alles kon verwachten. De Romeinen of de Batavieren, die hier misschien ooit gelopen hadden, zouden zo voor je neus kunnen staan. Maar ik zou ze er niet langs laten. Ik kneep

in het pluimgras en hoorde het aanzwellende geroffel van de paardenhoeven en de typische paardenlucht prikkelde mijn neus. Ik bleef met mijn benen over het pad zitten. De paarden steigerden en wierpen hun berijders van zich af om ze te vermorzelen onder hun hoeven. De indringers.

In mijn herinnering hoorde ik hoe Mamma de bel luidde om de familie buiten te laten weten dat het etenstijd was. Voor de mensen in huis sloeg ze in de hal op de gong. Deze instrumentale geluiden hadden meer effect dan het roepen van Mamma, omdat je nooit zeker wist wat er aan de hand was. Misschien was er iemand op bezoek of aan de telefoon. Zo wist je nooit tegen wie je je afzette door niet te komen.

Als we binnen waren, dan denderden we door het trappenhuis naar beneden. We deden wie zo hoog mogelijk van de onderste trap durfde te springen. Een keer waagde ik de sprong al op de tiende tree van onder af en stootte met mijn hoofd zo hard tegen de kroonluchter, dat die heen en weer begon te zwaaien. Ik was als de dood dat die zou vallen en had daardoor niet in de gaten dat ik onder het bloed zat. Eva gillen. Gelukkig was Pappa die dag thuis en reed mij naar de huisarts om de wond te laten hechten. Mamma was erg geschrokken: Waarom zocht ik de ongelukken altijd op? Ze had nog speciaal een dik kleed onderaan de trap gelegd voor als iemand zou vallen. Maar zo hielp dat natuurlijk niets. Een waaghals als ik wist het

noodlot toch wel te verzoeken.

Ik vond het zielig voor haar. Als er iets met ons was, leed zij het meest. Zij deed zo haar best voor ons en wij maakten er een potje van. Voortaan zou ik hoogstens van de zevende afspringen om zonder schade in de hal te belanden.

De hal, waar het schemerde in het diffuse licht dat door het paarse glas in lood naar binnen viel. Eens was er zo'n ruitje kapot en bleek er nog groen glas achter te zitten. Vandaar dat geheimzinnige licht misschien. Er lagen grote marmeren plavuizen in wit en zwart. Zij vormden een reusachtig schaakbord en lokten iedereen naar het midden om omhoog te kijken en te zien waar het trappenhuis heen leidde. De hal, waar je je stem met een echo kon laten schallen, alsof je in de bergen was. En waarin emoties als angst, woede en blijdschap veelvuldig werden uitvergroot. Alles wat niet achter gesloten deuren bleef, vermengde zich in deze hal tot een geluid, waarin alle stemmen en ooit geklonken muziek tot een oerklank samensmolten.

Op zolder, waar ik Eva leerde apekooien, waren de geluiden niet zo harmonieus. Ik was nog maar net met mijn touw van de ladder afgezwaid, of Eva vloog er met een smak tegenaan. Intussen had ik me naar de melkbus geslingerd en me daar tegen afgezet om naar de potkachel te zwiepen voordat Eva me had ingehaald. Daar kon ik

even op adem komen, want haar sprong naar de melkbus was mislukt. In plaats dat ze er bovenop sprong was ze er tegenaan geknald. Door haar gewicht viel de melkbus met een doffe dreun om en schoot het deksel eraf. Daar rolden de pakken met bonen over de vloer. Ja... bonen! Er stonden op zolder grote melkbussen, die Mamma met pakken rijst en bonen had gevuld, toen de Russen Hongarije binnenvielen. Iedereen was bang dat ze naar het Westen door zouden stoten en dat we weer oorlog kregen. En Mamma had de herinnering aan de Hongerwinter nog scherp in het geheugen.

Eva was haar vaart kwijt. Ze bengelde nu midden op de zolder aan haar touw.

‘Ik stop.’ En ze liet zich op de grond ploffen.

‘Doe niet zo flauw. We zijn net begonnen,’ protesteerde ik vanaf de wiebelende potkachel.

‘Eerst bonen opruimen.’ Gedecideerd zette ze de melkbus weer overeind en begon de bonen erin te laden.

‘Ah joh, dat kan dadelijk ook. Die bonen die lopen niet weg. Kom, we gaan naar de vliering.’

Ik zwaaide van de potkachel naar de ladder en zette mijn voeten er zo hoog mogelijk op. Gauw greep ik me aan de zijkant vast en klom snel naar boven om ruimte te maken voor Eva. Zij was naar de ladder gelopen en hees zich sport voor sport naar boven. Ik was allang blij dat ze er niet de brui aan had gegeven. Vanaf de vliering stak ik

mijn hand uit om haar naar boven te trekken.

De vliering, de meest gewilde plek op zolder, strekte zich uit boven de gang en twee van de zolderkamers. Eigenlijk mochten we daar niet komen. Want zette je je voet tussen de balken, dan zou je zo door de vloer heen stappen. Die bestond uit riet, dat aan de onderkant gepleisterd was en het plafond van de ruimte eronder moest vormen. Wij hielden ons nauwkeurig aan de richtlijn: niet naast de balken. Al was het alleen al uit angst dat je beneden in de hal terecht zou komen. Bij nader inzien kon dat helemaal niet. De vliering kwam daar niet eens boven. In het ergste geval zou je op de gang belanden.

Eva hees zich de vliering op en kroop bovenop de eerste balk. Ze greep zich vast aan de volgende en ging net als ik staan. Maar op een of andere manier verloor ze haar evenwicht. Ze stapte naast de balk en zakte met haar voet door het riet.

‘Kijk uit, je valt,’ gilte ik en greep haar vast.

‘Zit daar nu een gat?’ Ze wees naar de kamer, waar we boven zaten.

‘Kom maar kijken.’

We klommen snel de ladder af om de schade op te nemen. Ik verwachtte een grote, donkere opening te zien, waar allemaal riet uitstak en een berg gruis op de vloer. Maar niets van dat al. Een smetteloos plafond.

‘Je liegt.’ Ze keek me wantrouwend aan.

‘Ik dacht het echt.’

‘Nietwaar!’

‘Vraag maar aan Mamma!’ Ik wist dat ze dat niet zou doen. Dan zouden ze de ladder weghalen. ‘Kom. Laten we dat gat dichtmaken!’ Ik liep gauw de kamer uit.

We klommen weer naar omhoog en maakten één van de losse planken leeg, die boven elkaar een soort kastje vormden, waarin beduimelde boeken, vergeelde papieren en dozen met foto’s lagen. Spullen die niemand daar vermoedde. Die stapelden we ernaast op en legden de lege plank over het gat. We hadden het bloedheet. Het rook er naar stof en vergetelheid.

De volgende dag was ik te moe om te spelen. Het leek alsof ik koorts had. Ik was in mijn eentje op zolder aan het schommelen. Als ik vooruitging, kwam ik zo dicht bij het kleine, altijd openstaande raam, dat ik er uit zou vliegen als ik eraf sprong. Stel je voor! Dan zou ik over de bomen van Lindenheuvel heen vliegen en over de duinen. Misschien zelfs over de zee tussen de krijsende meeuwen. Dan zou ik niet alleen ver weg vliegen, maar vooral hoog. Zo hoog dat Nederland nog maar een klein stipje zou zijn. En daarna in cirkels weer naar beneden. Boven de grens tussen land en zee. Boven de Kagerplassen, waar het zonlicht weerkaatste in de witte zeilen. Boven Amsterdam, waar Pappa in zijn fladderende doktersjas haastig over het terrein van het